

چگونه مقاله پژوهشی بنویسیم؟

نحوه استفاده از منابع جمع آوری شده

اشاره

در طول مقالات سال پیش گفته شد، علم میراث جمعی بشر و محصول فعالیت جمعی است و از طریق مشارکت همگانی و به هم پیوستن دانش فرد دانشمندان رشد و گسترش می‌یابد. از این رو، هر دانشمندی باید یافته‌های پژوهشی خود را به رشته تحریر در آورد و آن‌ها را در اختیار علاقه‌مندان بگذارد. در واقع، پژوهش زمانی کامل است که نتایج آن در اختیار علاقه‌مندان به موضوع پژوهش گذارده شود. اگر پژوهشگر نتواند گزارش فعالیت پژوهشی‌اش را در دسترس علاقه‌مندان و سایر پژوهشگران قرار دهد، به پیشرفت علم کمکی نکرده است. در این مقاله به این امر مهم پرداخته شده است.

کلیدواژه‌ها: مقاله پژوهشی، استفاده از منابع، نگارش مقاله، پژوهش دانش آموزی، پژوهش

مقدمه

هدف ما از نگارش هر مقاله پژوهشی این است که از مطالب و ایده‌های دیگران برای حمایت از ایده اصلی خودمان استفاده کنیم. در این مرحله، هنوز بر نگارش مقاله پژوهشی تسلط کامل نداریم. بنابر این، نیاز داریم از نظرات کارشناسان برای پرورش ایده اصلی‌مان استفاده کنیم. به این منظور می‌توان به مراحل زیر توجه کرد:

نحوه نقل قول کردن

چگونه می‌توان نشان داد مطالب مقاله پژوهشی (خلاصه شده یا عین مطالب) برگرفته از منابع دیگران است؟

ما می‌توانیم با قرار دادن علامت گیومه « » در دو طرف مطلب نقل قول شده، نشان دهیم آن مطلب از منابع دیگران گرفته یا اقتباس شده است. در هر موردی که از منابع دیگران استفاده می‌کنیم (مستقیم یا غیرمستقیم)، اگر چنین کاری را انجام ندهیم، به دزدی علمی متهم خواهیم شد. باید مشخص کنیم مطالب نوشته شده از چه منبع یا منابعی اقتباس شده‌اند. به این منظور، توجه به نکات زیر ضرورت دارد:

✓ نام منبع مورد استفاده

✓ نام نویسنده

✓ چرایی اهمیت عقاید نویسنده درباره موضوع مورد نظر

**در مقدمه‌ای که
برای مقاله پژوهشی
می‌نویسیم، چگونگی
شکل‌گیری مقاله را
شرح می‌دهیم**

خوبی را تدارک دیده است. علاقه‌مندان می‌توانند برای آگاهی بیشتر به وبسایت آن سازمان به نشانی www.ichodoc.org مراجعه کنند. از سوی دیگر، در نگارش یک نقل قول از منابع جمع‌آوری شده، به فعل‌های مناسبی نیاز داریم که بیانگر افکار و... نویسنده آن باشند. در این باره می‌توانیم از افعال زیادی مانند موارد زیر استفاده کنیم:

به‌دست آورده	می‌پرسد	پاسخ می‌دهد	معتقد است
می‌گوید	مقایسه می‌کند	نشان داده است که	رسیده است که
تأکید می‌کند	موافق است	توضیح می‌دهد	توصیف می‌کند
توصیه می‌کنند	می‌نویسد	مخالف این است که	دست یافته‌اند

به منظور ارجاع به سند منابع، می‌توانیم از دو روش زیرنویس و پی‌نوشت استفاده کنیم. به این صورت که به هنگام نوشتن یک مطلب، وقتی از کسی نقل قولی می‌کنیم، همانجا و در کنار نقل قول، ارجاع‌نویسی را انجام دهیم یا اینکه پایین صفحه یا در انتهای مقاله، سند آن را در قالب ارجاع‌نویسی ارائه کنیم.

مثال ۵: اگر لغات مهم را قبل از شروع درس جدید به دانش‌آموزان بیاموزیم، اطمینان بیشتری خواهیم داشت که آنان در یادگیری محتوای درس جدید موفق شوند. یعنی اگر دانش‌آموزان مجموعه اصطلاحاتی را که موضوع یادگیری را شامل می‌شوند، درک کنند، برای یادگیری تمایل بیشتری خواهند داشت (مارزانو، نورفورد و همکارانش، ۲۰۰۱ به نقل از تیلستون^۱، ۲۰۰۴ ترجمه شریفان و همکاران، ۱۳۸۵). می‌گویید، بهترین روش آموزش لغات و اصطلاحات مهم، فراهم کردن فرصت‌هایی است که دانش‌آموزان الگوها و تصویرهایی ذهنی برای خود خلق کنند.

جدول ۱

لغت	تعریف	نمونه گرافیکی
قورباغه	قورباغه‌ها ستون فقرات دارند، خونسردند و از تخم بیرون می‌آیند.	

مثال ۱: بالت و کاتفرد (۲۰۰۲) در کتاب خود با عنوان تقویت زبان قبل از مدرسه، صفحه ۳۹، می‌گویند: «بچه‌هایی که به طور مستمر محرک‌های زبانی را از والدینشان دریافت کرده‌اند، زمان کمتری را برای کسب مهارت‌های یادگیری خواندن صرف خواهند کرد.»

همان‌طور که ملاحظه می‌شود، آنچه محققان مذکور به آن اشاره می‌کنند، این است که یادگیری خواندن به آمادگی زبان کودکان بستگی دارد. والدینی که برای فرزندانشان کتاب می‌خوانند، به آن‌ها کمک می‌کنند قواعد اجتماعی را از مطالب و تصویرهای کتاب‌ها یاد بگیرند.

مثال ۲: پنگ، کمیل، موکا، و برن هاردت در کتابشان درباره رهنمودهایی برای تقویت خواندن (۲۰۰۲)، صفحه ۱۹، معتقدند «گنجینه لغات برای خواندن و درک مطلب بسیار مهم است.»

در واقع، آنان بر پایه پژوهش‌های متعدد اظهار داشته‌اند که خوانندگان خوب گنجینه لغات قوی نیز دارند. به منظور درک یک متن، ضرورت دارد خوانندگان معانی تک‌تک لغات متن را بدانند. آنان فهم خود را از متن به وسیله در کنار هم قرار دادن و دریافت معنی لغات، با توجه به زمینه متن، به دست می‌آورند. لذا هنگامی که دانش‌آموزی می‌خواند تا یاد بگیرد، او به این منظور به یادگیری لغات تازه نیاز دارد تا به دانش جدید درباره موضوع درسی خاصی دست یابد.

مثال ۳: هوارد (۲۰۰۷) معتقد است، یادگیری مستقل نوعی از یادگیری است که برای رفع نیازهایمان، بدون مراجعه به اشخاصی مانند معلم، اعضای خانواده، و دوستان، از آن استفاده می‌کنیم (ترجمه شریفان و شریفان، ۱۳۹۳: الف).

مثال ۴: غالباً در برنامه‌های آموزشی مدرسه‌ها، به منظور ایجاد فرصتی برای کاربرد دانسته‌ها در خارج از کلاس درس و شرایط واقعی زندگی، گردش‌های علمی برای دانش‌آموزان تدارک می‌بینند. به این منظور، معلمان تاریخ توصیه می‌کنند رفتن به باغ‌های معروف و تاریخی ایران می‌تواند برای دانش‌آموزان بسیار مفید واقع شود. مرکز اسناد و میراث فرهنگی ایران در این زمینه مجموعه‌های

در نگارش یک نقل قول از منابع جمع آوری شده به فعل‌های مناسبی نیاز داریم که بیانگر افکار نویسنده آن باشند

در این راستا، یعنی شکل‌های گوناگون ارجاع‌نویسی (زیرنویس و پی‌نوشت) می‌توان به دو کتاب با ارزش در این زمینه مراجعه کرد و از آن‌ها بهره گرفت. دو اثر مورد نظر عبارت‌اند از:

✓ سیف، علی‌اکبر (۱۳۹۰). روش تهیه پژوهش‌نامه (ویرایش سوم). دوران. تهران.

✓ انجمن روان‌شناسی آمریکا (۱۳۹۳). راهنمای نگارش و نشر مقاله علمی انجمن روان‌شناسی آمریکا (ویرایش ششم). ترجمه احمد علی‌پور، اکبر رضایی و یوسف ساجدی‌فر. کتاب ارجمند. تهران. (سال انتشار اثر به زبان اصلی، ۲۰۱۰).

نکته قابل توجه

مک برنی (۱۹۹۰) موارد استناد را به شرح زیر بیان داشته است:

۱. اندیشه‌هایی را که به دیگران تعلق دارند مشخص کنید و با ذکر مأخذ نشان دهید از آن چه کسانی هستند.

۲. هر زمان که افکار و اندیشه‌های شما با چارچوب فکری کسان دیگری هم‌خوانی دارد، با ذکر منبع موارد را مشخص کنید.

۳. هر زمان که نظریه، روش، یا داده‌ای را مورد بحث قرار می‌دهید، منبع آن را ذکر کنید تا اگر خواننده خواست اطلاعات بیشتری در آن باره کسب کند، بداند به کجا مراجعه کند. اما لازم نیست مطالبی را که برای خوانندگان دانش عمومی به حساب می‌آیند، مستند سازید (به نقل از سیف، ۱۳۹۰: ۳۹).

در واقع، بر پایه نکته بالا می‌توان گفت، هر زمان درباره مطلب نوشته شده سؤال‌هایی همچون چه کسی این پدیده را کشف کرد، چه روش‌هایی مورد استفاده قرار گرفتند، در چه شرایطی آن پدیده اتفاق می‌افتد، به کدام نظریه یا نظریه‌ها ارتباط دارد، و نظر دانشمندان دیگر در این باره چیست مطرح شدند، دادن منبع و ذکر استناد ضروری است.

چگونه مقاله پژوهشی خود را ارائه کنیم؟

تا این مرحله از تهیه مقاله پژوهشی به خوبی عمل کرده‌ایم. تنها چند گام دیگر مانده است، تا مقاله پژوهشی شما شکل نهایی را پیدا کند. همچنین، بعد از آن، زمان ارائه آن فرا می‌رسد که خود شکل‌های متفاوتی خواهد داشت. به این منظور، قبل از ارائه متن

اصلی مقاله باید به موارد زیر پرداخته شود:

- ✓ صفحه عنوان
- ✓ فهرست مطالب
- ✓ پیش‌گفتار
- ✓ مقدمه
- ✓ چکیده

برای تنظیم موارد بالا می‌توانید از رهنمودهای معلمان، متخصصان و افراد باتجربه در این زمینه استفاده کنید.

صفحه عنوان

بیشتر مقالات پژوهشی که در دبیرستان‌ها و دانشگاه‌ها نوشته می‌شوند، به یک صفحه عنوان نیاز دارند. در این صفحه موارد زیر باید درج شوند:

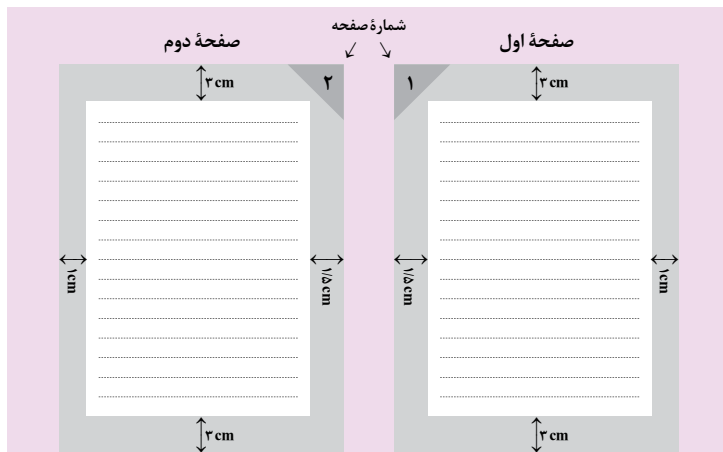
- ✓ عنوان
- ✓ نام و نام‌خانوادگی
- ✓ نام درس
- ✓ نام و نام‌خانوادگی معلم
- ✓ تاریخ

به نام خدا
عنوان
نیوکواری نوعی عبادت است
نویسنده
.....
درس
فرهنگ اسلامی و تعلیمات دینی
معلم راهنما
.....
تاریخ
آبان ماه ۱۳۹۸

فهرست مطالب

این فهرست شامل تیترها یا بخش‌های اصلی مقاله همراه با شماره صفحه درج آن‌ها می‌شود. نکته قابل توجه این است که باید به هر بخش یا تیترا داخل متن اصلی مقاله پرداخته شده باشد، در غیر این صورت باید از درج آن در فهرست مطالب خودداری کنیم.

نگارش هر صفحه از مقاله را باید به شکل زیر دنبال کنیم:

فهرست مطالب	
صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۳	چکیده
۴	فکرهایت را سازمان دهی کن!
۵	یادداشت برداری: خطی
۶	یادداشت برداری: نموداری
۸	ارتباط بین ایده‌ها
۱۰	ایده‌های خلاق
۱۲	نتیجه‌گیری

پیشگفتار و مقدمه

نوشتن پیشگفتار و مقدمه در مقاله‌های پژوهشی دانش‌آموزی و حتی دانشگاهی غیرمعمول است، اما می‌توانیم از معلم یا فرد با تجربه‌ای که در محیط آموزشی شناخته شده است بخواهیم، هر چند مختصر، پیشگفتاری برای مقاله‌مان بنویسد. به این ترتیب اعتبار مقاله ما افزایش یابد.

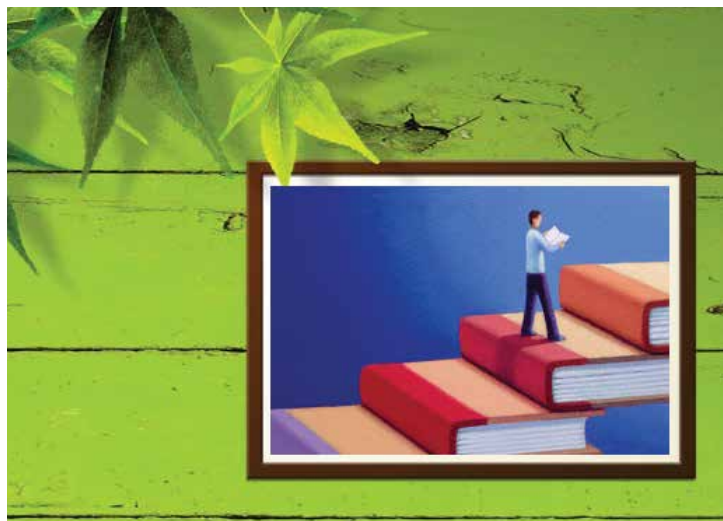
در مقدمه‌ای که برای مقاله پژوهشی‌مان می‌نویسیم، چگونگی شکل‌گیری مقاله را شرح می‌دهیم و در انتها از افرادی که در تهیه آن به ما کمک کرده‌اند، قدردانی می‌کنیم.

چکیده

چکیده عبارت است از خلاصه بسیار فشرده‌ای از محتوای مقاله پژوهشی. چکیده مقاله را باید بسیار عالمانه بنویسیم. در بعضی از موارد حجم آن نباید از ۱۰۰ تا ۱۲۵ کلمه بیشتر باشد. چکیده باید در یک صفحه جداگانه نوشته شود.

متن اصلی

در این قسمت ضرورت دارد متن اصلی مقاله را به طور کامل، همراه با نمودار، جدول، چارت و تصویر، درج کنیم. آنچه اهمیت دارد این است که ارجاعات داخل متن را رعایت کنیم. از سوی دیگر، تیتراهای اصلی و فرعی را مطابق با فهرست مطالب نگارش و تنظیم کنیم و در انتهای آن، جمع‌بندی مطالب ارائه شده را بیاوریم. گاهی برای درج جدول‌ها، نمودارها و... می‌توانیم به طور دستی اقدام کنیم. بعد از ارائه متن اصلی، نوبت به نگارش تعریف‌های مربوط به اصطلاحات و متغیرهایی می‌رسد که در متن استفاده کرده‌ایم. در این قسمت نیز بعد از درج تعریف مربوط به هر یک از اصطلاحات، ضرورت دارد منبع آن را درج کنیم.

در انتها قابل ذکر است، در نگارش متن مقاله پژوهشی باید از رسم‌الخط‌های موجود و بومی استفاده کنیم که از نظر نگارش بر زبان نوشتاری (برای مثال زبان فارسی و آیین نگارش مربوط به آن) منطبق باشد. زیرا در هر زبانی، برای نگارش کلمات و جملات، آیین خاصی وجود دارد که می‌تواند متن را برای خواننده آن روان و قابل درک کند. در این باره می‌توان از کتاب‌های مربوط به چگونه بنویسیم و چگونه ننویسیم استفاده کرد. یکی از این کتاب‌ها عبارت است از:

✓ سمیعی، احمد. نگارش و ویرایش. سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت). ۱۳۸۰.

البته قابل توجه است که در این باره کتاب‌های متعددی در بازار نشر به زیور چاپ آراسته شده‌اند که می‌توان بر حسب نیاز از آن‌ها نیز استفاده کرد.

* پی‌نوشت

۱. تیلستون، دونا واکر (۱۳۸۵). آنچه هر معلم باید بداند: رسانه و فناوری. ترجمه احمد شریفان. زرباف. تهران. (سال انتشار اثر به زبان اصلی، ۲۰۰۴: ۶۶).

* منبع

1. Rozakis, Lavrie (2007). writing great research papers. USA. Mc Graw - Hill companies, Inc.